PAKKET 4: CYBERPESTEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Inhoud

4. PAKKET 4: CYBERPESTEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

4.1	Eindtermen	3
4.2	Lesdoelen	4
4.3	Beginsituatie	5
4.4	Links	6
4.5	Tip voor de leerkracht	7
4.6	Cyberpesten in het secundair onderwijs	8
4.7	Voorbeeld 1	9
4.8	Voorbeeld 2	10
4.9	Voorbeeld 3	11
4.10	Voorbeeld 4	12
4.11	Vragenlijst	13
4.12	Besluit	15
4.13	Hoe wordt er gepest?	16
4.14	Opdracht getuigenis 1	17
4.15	Opdracht getuigenis 2	18
4.16	Wie is wie en waarom?	20
4.17	Wat kan je doen tegen cyberpesten?	22
4.18	Enkele gouden regels	24

4.1 Eindtermen

1. De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen bij het leren te ondersteunen.
2. De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.
3. De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.
4. De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.
5. De leerlingen zijn bereid hun handelen bij te sturen na reflectie over hun eigen en elkaars ICT-gebruik.
6. De leerlingen kunnen zich op een assertieve wijze voorstellen.
7. De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
8. De leerlingen kunnen zorg opbrengen voor iets of iemand anders.
9. De leerlingen kunnen hulp vragen en zich laten helpen.
10. De leerlingen kunnen bij groepstaken leiding geven en onder leiding van een medeleerling meewerken.
11. De leerlingen kunnen kritisch zijn en een eigen mening formuleren.
12. De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
13. De leerlingen kunnen zich discreet opstellen.
14. De leerlingen kunnen ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren.

4.2 Lesdoelen

1. Leerlingen kunnen het verschil uitleggen tussen pesten, plagen en cyberpesten.
2. Leerlingen ervaren dat het moeilijk is om te bepalen waar de grens ligt tussen pesten en plagen.
3. Leerlingen kunnen de betrokken partijen bij pesten correct identificeren.
4. De leerlingen kunnen de rol van de dader, het slachtoffer en de toeschouwer tijdens het cyberpesten goed omschrijven. Ze kunnen de verschillende vormen van pesten illustreren met voorbeelden.
5. Leerlingen weten hoe ze moeten reageren indien ze met cyberpesten worden geconfronteerd.
6. Leerlingen kunnen personen en e-mailadressen blokkeren in de verschillende gebruikte programma's.
7. Leerlingen kunnen de verschillende vormen van pesten uit de getuigenissen afleiden.

4.3 Beginsituatie

Het is belangrijk dat de leerlingen de eerste les hebben doorgenomen.

In deze les wordt gerekend op de verworven begripsvulling en attitudes van de eerste les.

Bekijk zeker eens de extra links die bij de les worden gevoegd.

4.4 Links

- Websites
  De Eerste Lijn over cyberpesten van Klasse: www.klasse.be/kvl/163/49
  http://www.pesten.net
  http://www.cyberpesten.be

- Lectuur en lespakketten
  Lespakket van Sensoa: http://www.sensoa.be
  Onderzoek van UA in opdracht van viWTA: www.viwta.be – publicaties – rapporten: je kunt de samenvatting en het volledig verslag downloaden.

- Organisaties
  Links naar organisaties die scholen ondersteunen bij het uitwerken van een beleid tegen pesten vind je op: http://www.kieskleurtegenpesten.be

- 'Onze kinderen veilig online!' is een website van de Gezinsbond in samenwerking met Child Focus. Deze website handelt over veilig internetten en is gemaakt voor zowel ouders als kinderen.
  http://www.gezinsbond.be/veiligonline/

4.5 Tip voor de leerkracht

Tussen de onderstaande oefeningen vind je tips voor je les terug. Deze lestips staan telkens in een geel kader. Zo kan je duidelijk zien wat jouw rol in het geheel is.
De tips voor de leerlingen staan aangegeven in het roze kader.
Je rol beperkt zich in deze lessenreeks tot het coachen van de leerlingen en af en toe een klasgesprek modereren. Bekijk dus je handleiding op voorhand zodat je duidelijk weet waar er van jou iets gevraagd wordt.

Het is als leerkracht belangrijk om het volledige pakket van de leerlingen zelf eens door te nemen. Wijs de leerlingen op het feit dat ze steeds bij jou terecht kunnen. Leerlingen moeten ervaren dat de leerkracht iemand is die ze kunnen vertrouwen ook al gaat het om gevoelige items.

Vooral in deze les speel je een belangrijke rol. Misschien kunnen leerlingen zich in een van de getuigenissen herkennen. Neem dan ook de tijd voor de bespreking van de getuigenissen. In elke negatieve getuigenis wordt ook een oplossing aangeboden of voorgesteld. Vergeet deze boodschap niet uit het geheel te halen. Pols zeker naar de reactie van de leerlingen op de getuigenissen. Wat zou jij hebben gedaan? Hebben ze de juiste oplossingen gekozen? Jaag de leerlingen zeker geen angst aan. Ze moeten zich enkel leren wapenen tegen de valkuilen die ze op internet kunnen tegenkomen.

4.6 Cyberpesten in het secundair onderwijs

In deze les onderzoeken we het fenomeen cyberpesten.

Wat is het verschil tussen plagen, pesten en cyberpesten?

Wat hebben deze fenomenen gemeen?

Lees de volgende voorbeelden.

Duid jouw antwoord aan.

Indien je twijfelt kies voor “Ik weet het niet”.

4.7 Voorbeeld 1

Toen ik gisteren op de speelplaats kwam, was het weer prijs.

Een groepje macho's uit het tweede jaar waren opnieuw bezig aan de toiletten.

Zij trokken de deuren open.

Blijkbaar waren ze op zoek naar een groentje dat ze voor heel de school te kijk wilden zetten.

Toen gingen ze op zoek naar de boekentas van de betrokken leerling, keerden deze om en gooiden de inhoud in de vuilbak.

Het was niet om aan te zien.

Direct ging ik naar de leerkracht die toezicht hield op de speelplaats.

Hij probeerde een oplossing voor het probleem te vinden.

- ☐ Plagen
- ■ Pesten
- ☐ Cyberpesten
- ☐ Ik weet het niet

4.8 Voorbeeld 2

Kristof van onze klas is altijd erg verstrooid.

Gelukkig beseft hij dat ook.

Heel zijn agenda hangt vol met geheugenbriefjes.

Als er aan deze briefjes iets is veranderd, kan je de meest komische toestanden meemaken in de klas.

Jongens, dit is echt lachen en gieren.

Vorige week waren we na de speeltijd iets vroeger naar boven gekomen en hebben we de geheugenbriefjes van plaats veranderd.

Toen Kristof zijn taak moest afgeven, was het natuurlijk prijs.

Hij vond ze niet direct en begon zijn boekentas uit te laden, zijn bank om te draaien, enz.

Zelfs de leerkracht moest met heel de zaak lachen.

Het was een heerlijk moment tijdens een les die hoogstwaarschijnlijk weer eens verschrikkelijk saai zou zijn geweest.

- ■ Plagen
- ☐ Pesten
- ☐ Cyberpesten
- ☐ Ik weet het niet

4.9 Voorbeeld 3

Dit was nog nooit gezien.

Iedereen van onze klas was die ochtend compleet van de kaart.

Toen we inlogden op ons schoolnetwerk, kregen we niet de gebruikelijke opstartpagina maar verscheen er een foto van Hannelore die na het turnen onder de douche stond.

Wat erbij was geschreven, liet niets aan de verbeelding over.

Hannelore barstte in tranen uit.

Ze vluchtte de klas uit en we hebben haar de volgende maand niet meer gezien.

Hoe was dit mogelijk?

Wie had het gedaan?

Dit is geen grap meer. Het is iemand geestelijk kapot maken.

- ☐ Plagen
- ☐ Pesten
- ■ Cyberpesten
- ☐ Ik weet het niet

4.10 Voorbeeld 4

Jasper van onze klas is zwaarlijvig en ik ken niemand die zo met zijn uiterlijk kan omgaan als Jasper.

Dikwijls lacht hij zelf met zijn zwaarlijvigheid.

Uiteraard duurde het geen maand of iedereen sprak hem aan met zijn bijnaam Dikie.

Jasper bleek zich er niet aan te storen.

Hij was de eerste om te lachen en te grollen over zijn zwaarlijvigheid.

Tot op een bepaalde dag iemand in de klas zei: “Dikie denkt er ook zo over, juf”.

Toen is er iets geknapt bij Jasper.

Was het de druppel die de emmer liet overlopen? Wat was er misgelopen?

- ■ Plagen
- ☐ Pesten
- ☐ Cyberpesten
- ☐ Ik weet het niet

4.11 Vragenlijst

Beantwoord de onderstaande vragen.

1) Plagen doe je voor de grap. Het is niet de bedoeling om iemand te kwetsen.

■ Waar ☐ Niet waar

2) Plagen kan soms eindigen in pesten als je het niet onder controle hebt.

■ Waar ☐ Niet waar

3) Bij gewoon pesten zijn de daders meestal niet gekend.

■ Waar ☐ Niet waar

4) Bij cyberpesten is de dader meestal niet gekend.

■ Waar ☐ Niet waar

5) Cyberpesten: iemand pesten met alle mogelijke moderne communicatiemiddelen zoals gsm, e-mails, MSN, sms, enz.

■ Waar ☐ Niet waar

6) De daders van cyberpesten voelen zich erg veilig. Ze denken: “Ze kunnen mij toch niets doen.” “ Ze vinden mij toch niet.”

■ Waar ☐ Niet waar

7) Omdat men het slachtoffer niet ziet, is cyberpesten minder gemeen.

☐ Waar ■ Niet waar

Bespreek indien nodig de antwoorden met je leerkracht en schrijf hieronder je bevindingen.

De grens tussen pesten en plagen is soms vaag en kan gemakkelijk overvloeien van het een in het ander.

TIP

Het is belangrijk dat de leerlingen de resultaten van de gemaakte oefeningen met elkaar en met de leerkracht bespreken. Leg bij oefening 1 de nadruk op de antwoorden: “Ik weet het niet”. Ook de tweede oefening vraagt wat aandacht. De leerlingen moeten een duidelijke rol kunnen definiëren van de dader, het slachtoffer en de toeschouwers. Behandel dit onderwerp in een serene sfeer.

4.12 Besluit

Plagen is als grap bedoeld. Het is niet de bedoeling om iemand te kwetsen. Let op! Soms kan plagen in pesten veranderen of als pesten ervaren worden.

Pesten is gemeen en bedoeld om iemand pijn te doen, te kwetsen en te laten voelen dat hij of zij waardeloos is. Iemand negeren kan ook een vorm van pesten zijn. De daders zijn meestal gekend.

Cyberpesten is een vorm van pesten waarbij alle moderne communicatiemiddelen worden ingezet zoals: gsm, computer, internet, e-mail, MSN, sms, enz. De daders zijn meestal anoniem. Dikwijls is cyberpesten veel harder dan gewoon pesten omdat het publiek groter is en het moeilijker is om dingen van het net af te halen.

4.13 Hoe wordt er gepest?

Als we over pesten praten, vinden we altijd verschillende vormen van pesten terug.

In de onderstaande tabel overlopen we de verschillende vormen van pesten.

Je krijgt enkele voorbeelden:

	PESTEN	CYBERPESTEN
PESTEN MET WOORDEN	Scheldwoorden, dreigbriefjes enz.	Beledigingen, vernederingen en vervelende boodschappen versturen via sms, MSN, e-mail, gsm, enz.
PESTEN ZONDER WOORDEN TE GEBRUIKEN	Gezichten trekken, handgebaren of schijnbewegingen uitvoeren.	Opsturen van gevoelig fotomateriaal.
FYSIEK PESTEN OF LICHAMELIJK PESTEN	Vechten, mensen tot iets dwingen, enz.	Grote bestanden doorsturen, een virus doorsturen, paswoord van MSN veranderen, enz.
SOCIAAL PESTEN	Iemand uitsluiten bij spelletjes	Iemand blokkeren op chatkanalen, enz.
INDIRECT PESTEN	Iemands banden aflaten, materiaal verstoppen, enz.	Privé-gegevens doorgeven via het net, de digitale identiteit van iemand anders overnemen, pestsites maken, enz.

TIP

Het is heel belangrijk dat de leerlingen de onderstaande tabel goed begrijpen. Zoek samen met de leerlingen nog enkele voorbeelden. Dit kan de moeilijke begrippen beter verduidelijken. Ze moeten deze begrippen echt begrijpen om de volgende oefening tot een goed einde te brengen.

Overloop met de leerlingen de resultaten van de opdracht. Misschien verschillen de antwoorden onderling of hebben de leerlingen niet verder gekeken dan hun neus lang is. Deze oefening is zeker niet de gemakkelijkste. Coach je leerlingen en maak hen attent op het feit dat ze altijd om opheldering mogen vragen. Hoe beter ze deze oefening kunnen, hoe beter ze zich kunnen wapenen tegen cyberpesten. De antwoorden leiden ook naar het zoeken van tips bij de confrontatie met cyberpesten.

4.14 Opdracht getuigenis 1

Dit jaar kreeg ik mijn eerste gsm cadeau.

Mijn ouders vonden dat ik altijd moest bereikbaar zijn als ik naar het secundair onderwijs ging. Je weet immers nooit wat je kan overkomen.

Eindelijk, ik hoorde erbij. Cool, ik had eindelijk een gsm.

Al snel wisselde ik mijn nummer uit met de leerlingen van mijn klas en van andere klassen. Ik was me echt van geen kwaad bewust. Wat kon mij overkomen? Ik was cool en hoorde erbij.

In de loop van het jaar ontstonden er wrijvingen tussen de verschillende klassen. Dikwijls waren er woordenwisselingen tussen leerlingen van verschillende klassen.
Mits wij een groep waren voelden we ons sterk.

Op een bepaald moment kreeg ik een sms. Deze sms stond vol met verwensingen aan mijn adres in de meest afschuwelijke taal die ik ooit gelezen had. Meestal zie je bij een sms wie het heeft verstuurd, maar in dit geval dus niet. Er stond privé-nummer.

Ik probeerde te bellen maar dat lukte natuurlijk niet. Deze sms'jes werden meer en meer herhaald en kwamen op de gekste momenten voor. Tot 's nachts toe ontving ik sms 'jes . Tevens werd er gedreigd rond het feit dat ik niets mocht doorgeven. Toen begonnen de telefoontjes. Er werd gebeld op de meest onverwachte momenten. Ik nam op en hoorde niets. Dit heeft maanden geduurd.

Toen werd het mij te veel en heb ik het op school verteld aan mijn klastitularis. Zij nam contact op met mijn ouders. Hierna werd mijn nummer veranderd en gaf ik mijn nummer enkel door aan mensen die ik echt ken.

Op school heeft men later een gesprek gevoerd met alle klassen van dat jaar.

Wat een verademing. Ik heb veel geleerd uit dit voorval. Ik geef mijn telefoonnummer niet zomaar door. Wanneer ik een probleem heb dan praat ik er in het vervolg sneller over met mensen die kunnen helpen.

- ■ Pesten met woorden
- ☐ Pesten zonder woorden
- ☐ Fysiek pesten
- ■ Sociaal pesten
- ☐ Indirect pesten

4.15 Opdracht getuigenis 2

Hoi! Ik ben Marjolein en ben 14 jaar oud.

Toen ik naar het middelbaar ging, had ik het niet altijd even gemakkelijk. Ik was niet direct de populairste van de klas en deed in het begin ook geen moeite om bij het selecte groepje der populairen te horen.

In de loop van het tweede jaar wilde ik er wel bijhoren en deed daar de meest ongelooflijke dingen voor. Mijn kleding veranderde, ik durfde reageren op enkele uitspraken van leerkrachten enz. Geloof het of niet, ik werd op een paar maanden tijd een echte populaire griet. Wat was het formidabel om bij dit groepje te horen!

Na school hebben we via MSN uren met elkaar gechat. Op een bepaald moment werd er gevraagd om elkaars wachtwoord van MSN uit te wisselen. Het was een kwestie van vertrouwen en echte vriendschap. Cool vind je niet?

Op een bepaald moment ging de groep iemand pesten van de klas. Aan deze activiteit wilde ik absoluut niet deelnemen. Ik had niets tegen dat meisje en herinnerde me goed hoe moeilijk het soms was om er niet bij te horen. Er ontstond uiteraard ruzie en het groepje liet me vallen als een baksteen.

Op dat moment kon me dat eigenlijk minder schelen. Ik had een mening en wilde niet toegeven aan dit groepje der populairen. Op MSN verschenen wel Hotmailadressen zoals Marjolein is een bitch@hotmail.com . Je kunt immers Hotmailadressen veranderen en aanpassen zoals je wilt. ‘The sky is the limit’. Dit raakte me wel en ik praatte er thuis over.

“Ach,”, zeiden mijn ouders, “als je niet reageert stopt dit wel”. Op het eerste zicht hadden ze gelijk. Tot ik op een bepaald moment met mijn ouders naar de schooldirectie moest komen. De directeur deed zijn verslag. Ik had met mijn e-mailadres immers seksfoto’s gestuurd naar al de leerkrachten van de school. Toen werd alles duidelijk. Mijn zogenaamde vriendinnen stuurden via mijn
e-mailadres e-mails in mijn naam. Dit kan want ze hadden immers mijn wachtwoord.

Gelukkig werd ik na mijn lang verhaal geloofd, anders was ik minstens van school gestuurd.

Mijn paswoord heb ik veranderd en is persoonlijk. Ik deel het met niemand. Bovendien heb ik bij het veranderen van mijn paswoord de raad opgevolgd om een veilig paswoord te gebruiken.

See you, en wees niet zo stom als ik. Groetjes Marjolein.

- ■ Pesten met woorden
- ■ Pesten zonder woorden
- □ Fysiek pesten
- ■ Sociaal pesten
- ■ Indirect pesten

4.16 Wie is wie en waarom?

Als we over pesten spreken, zijn er altijd drie partijen bij betrokken.

De daders

- Vaak denken ze veel over computers te weten.
- Ze blijven graag onbekend. Anders zouden ze niet voor deze vorm van pesten kiezen.
- Zij hebben graag andere mensen in hun macht.
- Ze zijn soms zelf veel gepest.

De slachtoffers

- Ze zijn dikwijls ook het slachtoffer bij gewoon pesten op school.
- Vaak kennen ze de dader niet.
- Ze zwijgen vaak over wat hen overkomt .
- Dikwijls zijn ze onvoorzichtig op internet.

De toeschouwers

- Vaak vinden ze dat pesten niet kan maar ze durven niet te reageren.
- Ze hopen zelf geen slachtoffer te worden.

Als je de identiteitskaarten hierboven goed hebt gelezen, kan je de onderstaande vraag beantwoorden.
Lukt het niet goed, spreek er dan over met je medeleerlingen en met je leerkracht.

Waarom gaat iemand cyberpesten?
Duid de mogelijke antwoorden aan.

a) ■ Dikwijls hebben cyberpesters geen enkel probleem en doen ze het gewoon uit verveling.

b) ■ Ze vinden het alleen maar een goede grap.

c) ■ Ze vinden zichzelf heel knap.

d) ■ Ze werden vroeger dikwijls zelf gepest of zijn jaloers op iemand.

4.17 Wat kan je doen tegen cyberpesten?

In de getuigenissen en lessen heb je al verschillende oplossingen en tips tegen cyberpesten kunnen lezen.

Bedenk tien tips die je andere leerlingen zou willen geven i.v.m. cyberpesten. Bijvoorbeeld hoe je digitaal pesten kunt voorkomen.
Wat moet je doen als je gepest wordt met moderne communicatiemiddelen?

Tip 1:

Je staat niet alleen. Bespreek dit met je ouders, leerkrachten of mensen waarin je vertrouwen hebt. Durf over je probleem spreken.

Tip 2:

Een snelle oplossing is niet altijd mogelijk. Heb dus geduld.

Tip 3:

Bewaar alle pestmails, sms'jes en chathistories. Zo heb je een bewijs en misschien maakt de dader wel een fout waardoor men hem kan vinden.

Tip 4:

Reageer niet direct op de daders. Ze vinden het juist leuk dat je reageert.

Tip 5:

Blokkeer de dader in je e-mailprogramma of MSN.

Tip 6:

Werk steeds met veilige paswoorden. Verander je paswoord indien nodig.

Tip 7:

Voel je niet schuldig, jij bent niet de fout.

Tip 8:

Durf misbruik melden aan de aanbieders van chatprogramma's of internetproviders. Via de helpfunctie van deze programma's kan je misbruik melden.

Tip 9:

Ook de politie heeft op zijn website een link waar je misbruik kan melden. Deze mensen beschikken over middelen die ver kunnen gaan in het opsporen van daders.

Tip 10:

Wees voorzichtig met het achterlaten van privé-gegevens op internet en gebruik de tips en trucs die je leerde tijdens de les veilig surfen op internet.

TIP

Bespreek met de leerlingen de resultaten van deze oefening. Vergelijk daarna de door de leerlingen gevonden regels met de door specialisten opgestelde regels. Normaal gezien moeten ze de meeste regels zelf hebben gevonden.

4.18 Enkele gouden regels

TIP

Mensen die het fenomeen cyberpesten bestuderen en zoeken naar oplossingen, hebben de volgende regels opgesteld. Vergelijk deze regels met wat je al zelf hebt gevonden.

1)Je staat niet alleen. Bespreek dit met je ouders, leerkrachten of mensen waarin je vertrouwen hebt. Durf over je probleem spreken.

2)Een snelle oplossing is niet altijd mogelijk. Heb dus geduld.

3)Bewaar alle pestmails, sms'jes en chathistories. Zo heb je een bewijs en misschien maakt de dader wel een fout waardoor men hem kan vinden.

4)Reageer niet direct op de daders. Ze vinden het juist leuk dat je reageert.

5)Blokkeer de dader in je e-mailprogramma of MSN.

6)Werk steeds met veilige paswoorden. Verander je paswoord indien nodig.

7)Voel je niet schuldig, jij bent niet de fout.

8)Durf misbruik melden aan de aanbieders van chatprogramma's of internetproviders. Via de helpfunctie van deze programma's kan je misbruik melden.

9)Ook de politie heeft op zijn website een link waar je misbruik kan melden. Deze mensen beschikken over middelen die ver kunnen gaan in het opsporen van daders.

10)Wees voorzichtig met het achterlaten van privégegevens op internet.

11)Gebruik de tips en trucs die je leerde tijdens de les veilig surfen op internet.